نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره نهم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۴، صفحات ۴۵۶ تا ۴۶۳

اصیل

بررسی نتایج و یافته‌های طرح های پژوهشی برونداد آن‌ها در فرهنگستان علوم پزشکی

محسن نوروزی‌نیا[1*]، آزیتا خدابخش[2]

۱. *نویسنده مسئول: استادیار، فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران، norouzinia@gmail.com
۲. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، فرهنگستان علوم پزشکی، تهران، ایران

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۰۶ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۱۱/۲۶

چکیده

زمینه و هدف: این بررسی به‌منظور پی‌گیری نتایج و بروندادهای فعالیت فرهنگستان طی سه دهه گذشته از بدو تأسیس تا سال ۱۴۰۰ به اتمام رسیده است. همواره این سوال مطرح بوده که نتایج طرح‌ها پژوهشی در اسناد و مستندات کشوری یا سیاست‌گذاری‌ها چگونه مورد استفاده قرار گرفته است.

روش: مطالعه توصیفی است و با بررسی مستندات و اطلاعات موجود در کتابخانه، قراردادها جهت تکمیل کلیه عناوین طرح‌ها و سپس جستجو در اینترنت و منابع استنادی براساس کلیدواژه‌های پژوهش‌ها، نام و مشخصات مجری اصلی جهت ردیابی بروندادها و در نهایت ارتباط مستقیم تلفنی و ارسال ایمیل جهت تکمیل اطلاعات مرتبط با بروندادها انجام گرفته است.

یافته‌ها: در این پژوهش، ۵۲۷ طرح پژوهشی فرهنگستان از بدو تأسیس تا سال ۱۴۰۰ براساس روش‌شناسی تحقیق مورد پیگیری و جستجو قرار گرفت. رویکرد پژوهشی فرهنگستان در دوره‌های مختلف فعالیت آن دارای تغییرات محتوایی و علمی بوده است که براساس تدوین برنامه‌های راهبردی دارای جهت علمی و هدفمند شده است و در نهایت پس از بررسی بروندادهای حاصل از این پژوهش‌ها، تعداد ۱۳۹ عنوان مقاله فارسی و انگلیسی، ۶۸ عنوان کتاب، ۲۳ عنوان خلاصه سیاستی، ۲۵ عنوان مستند حمایت‌طلبی و ده عنوان همایش به‌دست آمد.

نتیجه‌گیری: براساس اطلاعات به‌دست‌آمده طی سه دهه گذشته تعداد و کیفیت اجرای طرح‌های پژوهشی فرهنگستان روند رو به رشد و تنوع عناوین براساس برنامه راهبردی اول و دوم افزایش داشته است. میزان همکاری در طرح‌های پژوهشی‌های مشترک با دیگر مراکز علمی و دانشگاهی نیز براساس راهبردها افزایش کمی را نشان می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، گزارش پژوهش

مقدمه

فرهنگستان علوم پزشکی براساس مصوبه مورخ ۱۳۶۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی به عنوان سازمان علمی بالا دست مطابق با اساسنامه تصویب شده شروع به فعالیت کرده است. براساس اطلاعات موجود، پژوهش و تحقیقات بخش مهمی از فعالیت این سازمان از همان بدو تأسیس بوده است (۱).

رویکردهای پژوهشی در سال‌های اولیه بر اساس تفکرات فردی و جمعی اعضای پیوسته اولیه و همچنین معاونت‌های پژوهشی این سازمان شکل گرفته است. در این بررسی تعداد کمی پروژه‌های پژوهشی چه مواردی که اجرا شده و به پایان رسیده‌اند و چه مواردی که اجرا نشده‌اند مورد توجه و محاسبه قرار گرفته است. اطلاعات و مستندات موجود مربوط به طرح‌های پژوهشی سال‌های اولیه فعالیت فرهنگستان علوم پزشکی بسیار ناقص است و عدم وجود نرم‌افزارهای الکترونیکی و همچنین ضعف در دسته‌بندی و نگهداری اسناد و گزارش‌های نهایی این پژوهش‌ها موجب شده است که اطلاعات و مستندات اندکی از این دوره از فعالیت‌های پژوهشی فرهنگستان باقی مانده باشد.

Please cite this article as:
Norouzinia M, Khodabakhsh A. Investigating the Results and Findings of Research Projects and their Outputs at the Academy of Medical Sciences of Iran.Iran J Cult Health Promot 2026; 9(4): 456-463.

Copyright: © 2026 Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

دوره جدید فعالیت فرهنگستان علوم پزشکی بر اساس تغییر اساسنامه که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۰۶ به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسید و حضور مدیریت جدید در فرهنگستان منجر به باز طراحی و تغییرات ساختاری در این سازمان علمی شده است (۲). رویکرد معاون علمی (پژوهشی) وقت بر اساس نگرش سیستماتیک و طراحی برنامه راهبردی در فرهنگستان بود که خود منجر به تعریف طرح‌های پژوهشی به منظور دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نقشه راه ترسیم شده شد(۳). در کنار آن، افزایش تعداد گروه‌های علمی به عنوان بازوهای تحقیقاتی و مشورتی نیز منجر به این شد تا تعدادی از طرح‌های پژوهشی در راستای اهداف این گروه‌ها و بر اساس نظر کارشناسان و اعضا گروه‌های تخصصی در فرهنگستان به تصویب برسند (۴).

فرهنگستان علوم پزشکی به منظور نقش آفرینی کشوری و رصد و ارزشیابی بر روند ارتقا سلامت و شرایط علمی کشور در زمینه علوم پزشکی، بهداشت و سلامت، همچون یک سازمان علمی برنامه‌ریزی‌های راهبردی خود را بر اساس فرصت ها، تهدیدها، نقاط قوت و ضعف و دیگر مؤلفه‌های تأثیرگذار همانند ارزش‌ها، چشم‌انداز و مأموریت‌ها تعریف کرده است و در سال ۱۳۸۹ اولین دوره چهار سال برنامه راهبردی را تدوین کرد (۵).

دوره چهار سال اول برنامه راهبردی (از ۱۳۸۹ لغایت ۱۳۹۲) حاوی راهبردهای اصلی در هر سال تعریف شد که این امکان را ایجاد می‌کرد تا طرح‌های پژوهشی پیشنهاد شده و یا تعریف شده از طرف پژوهشگران داخل فرهنگستان و یا خارج در چارچوب راهبردهای استراتژیک قرار گیرد (۶).

متأسفانه، هم در دوره اول و هم در دوره دوم برنامه راهبردی و همچنین دیگر طرح‌های پژوهشی که پیش از سال ۱۳۸۹ به انجام رسیده است، رعایت حقوق معنوی و در پاره‌ای از موارد حقوق مادی فرهنگستان در بروندادها و نحوه استفاده از یافته‌ها رعایت نشده است، دسترسی به تمامی مقالات و کتاب‌های چاپ شده جهت تحقیق و واکاوی رعایت حقوق معنوی لازم و ضروری است. در عین حال در این دوران ضعف در نگهداری و حفظ مستندات چاپی و یا الکترونیک مرتبط با طرح‌ها و طرح‌های پژوهشی در فرهنگستان همچنان مشهود است چرا که پس از بررسی ۴۱۳ عنوان طرح خاتمه یافته، علی‌رغم وجود دلایل و مستندات کافی برای ورود گزارش نهایی به فرهنگستان علوم پزشکی از جمله مکاتبات تسویه حساب، دریافت گزارش نهایی، فایل‌های الکترونیکی و غیره گزارش نهایی تعدادی از این طرح‌های پژوهشی خاتمه یافته در فرهنگستان موجود نیست.

با حضور و فعالیت دوره جدید معاون علمی در فرهنگستان تدوین دوره سوم پنج ساله برنامه راهبردی و استراتژیک فرهنگستان با توجه به تجربه چندین سال گذشته منجر به طراحی دقیق و تخصصی راهبردها شده است. این دوره از سال ۱۴۰۱ الی ۱۴۰۶ بر اساس چهار محور اصلی راهبردی که عبارتند از:

الف) محور کلان فرهنگ و فرهنگ‌سازی سلامت

ب) محور کلان پیشرفت علم و فناوری در حوزه سلامت

ج) محور رصد کلان نظام سلامت

د) محور کلان حمایت و حمایت‌طلبی در راستای تأمین، حفظ و ارتقای سلامت، در نظر گرفته شده است.

این مجموعه حاوی ۷۵۸ برنامه است، که حدود پانصد راهبرد آن در قالب طرح‌های پژوهشی، نشست‌های تخصصی و همکاری‌های پژوهشی می‌باشد که بیشتر از هر مقطع زمانی به بروندادها و اثرگذاری یافته‌ها و نتایج طرح‌های پژوهشی فرهنگستان برای استفاده در ارتقای سلامت و فرهنگ سلامت در کشور توجه شده است. راهبردهای سفارش داده شده به گروه‌های علمی در هر سال بر اساس حوزه فعالیت، علایق و حضور صاحبنظران و کارشناسان تخصصی در این گروه‌ها و زیر گروه‌ها در اختیارشان قرار می‌گیرد. همچنین با تشکیل کار گروه‌های استانی از تمام ظرفیت‌های علمی و تخصصی کشور در حوزه مشارکت‌های علمی و انجام طرح‌های پژوهشی علمی به منظور بهره‌گیری از یافته‌ها و نتایج دقیق استفاده شده است (۷).

روش نگهداری و حفظ مستندات علمی حاصل از پژوهش‌ها، گزارش‌های نهایی و مستندات حمایت‌طلبی، خلاصه‌های سیاستی در دوره سوم پنج ساله برنامه راهبردی انسجام دقیق و منظمی دارد و تجهیز معاونت علمی به سامانه پژوهشیار به عنوان نرم‌افزار تخصصی پی‌گیری و ثبت طرح‌های پژوهشی، این شرایط را فراهم آورده است تا اسناد و مدارک و همچنین بروندادها مرتبط به طرح‌های پژوهشی به‌طور منظم و دقیق ثبت و ضبط شود. تغییر محتوای قراردادهای پژوهشی به منظور رعایت حقوق مادی و معنوی فرهنگستان به‌طور شفاف و صریح تغییر پیدا کرده است. الزام مجریان در ارائه مقالات علمی، کتاب و یا مستندهای حمایت‌طلبی حاصل از کاربست طرح‌های پژوهشی به‌طور مستمر پی‌گیری می‌شود (۵ و ۸).

طرح‌های پژوهشی کلان برون سازمانی نیز رشد محسوسی را در طی دو سال اخیر از اجرای برنامه سوم راهبردی نشان داده است. در عین حال بررسی تعداد طرح های پژوهشی از شروع برنامه سوم راهبردی، کاهش در مشارکت عناوین طرح‌های پژوهشی را در سال دوم و سوم از این برنامه نشان می‌دهد. با توجه به اینکه بررسی حاضر تا پایان سال ۱۴۰۰ تمامی موارد را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است، گزارش دوره سوم برنامه راهبردی که در حال اجرا می‌باشد و بسیاری از بروندادها در حال تدوین و تکمیل است که در آینده جمع‌آوری و تدوین می‌شود.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

روش

این مطالعه توصیفی به روش کتابخانه‌ای و میدانی در دو مرحله به اجرا رسیده است. در مرحله اول، جستجوی کمی و جمع‌آوری داده‌های در دو بخش انجام گرفت. در بخش اول پس از استخراج مستندات موجود، نسبت به ردیابی آثار و نتایج طرح‌های پژوهشی در تمام اسناد و بایگانی‌های مختلف در فرهنگستان علوم پزشکی از جمله کتابخانه، مدیریت علم‌سنجی، معاونت علمی، انتشارات و همچنین فایل‌ها و مستندات مرتبط با همایش‌ها و نشست‌های تخصصی و در نهایت بایگانی گروه‌های علمی اقدام شد و در بخش دوم بر اساس ترکیبی از کلیدواژه‌هایی همچون «عنوان‌های طرح‌های پژوهشی»، «نام و نام خانوادگی مجریان»، «وابستگی سازمانی فرهنگستان علوم پزشکی»، «مستند حمایت طلبی»، «خلاصه سیاستی» در تمامی پایگاه‌های استنادی ایران از جمله اس.آی.دی (مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی)، مگیران (پایگاه مجلات تخصصی)، گنج (پایگاه اطلاعات علمی پژوهشی کشور)، نورمگز (پایگاه مجلات تخصصی نور)، سیویلیکا (مرجع مقالات کنفرانس‌های ایران) و ایران مدکس (بانک مقالات سلامت) و پایگاه‌های استنادی خارجی از جمله I.S.I.، Pubmed و Google Scholar جهت ردیابی بروندادها بررسی شد. در ادامه دسته‌بندی اطلاعات به‌دست آمده بر اساس بروندادهای حاصله در موضوعات مقاله، مستندات حمایت طلبی، خلاصه سیاستی برگزاری نشست‌های تخصصی و یا همایش‌ها انجام شد.

در مرحله دوم پیمایش تحلیلی بصورت تنظیم پرسشنامه و از طریق ایمیل، تماس تلفنی و حضوری برای مجریان موردنظر و همکاران آنان ارسال و در نهایت اطلاعات مرتبط با بروندادها جمع‌آوری و در کاربرگه‌های مربوطه یادداشت شد. خاطر نشان می‌شود که تعدادی از مجریان، طرح‌های پژوهشی متعددی را در طی سالیان گذشته انجام داده بودند که به تفکیک، اطلاعات طرح‌هایشان دریافت و ثبت شد. در این مطالعه با بررسی اسناد و مدارک بایگانی و همچنین منابع موجود در کتابخانه فرهنگستان نسبت به جمع‌آوری و دسته‌بندی مطالب از بدو تاسیس فرهنگستان تا پایان سال ۱۴۰۰ که مصادف با پایان دوره دوم برنامه پنج ساله راهبردی فرهنگستان بود، اقدام شد. با توجه به اینکه دسته‌بندی اطلاعات بر اساس فعالیت گروه‌های علمی قراردادها و همچنین سال‌های اجرای طرح‌های پژوهشی به‌طور منظم و دقیق صورت نگرفته بود بیش از بیست هزار برگ از اسناد، مکاتبات، قراردادها، مطالعه و ردیابی شد. اطلاعات استخراج شده در چند مرحله در فایل اکسل وارد و در عین حال نسبت به تصحیح و اصلاح موارد مغایر به‌صورت دوره‌ایی اقدام شد. پس از تهیه فهرست تمام عناوین موجود به عنوان طرح‌های پژوهشی مراتب تحقیق و جستجوی کاربست‌ها و همچنین بروندادها از طریق روش جستجو منابع و مطالعه کتابخانه‌ایی پیگیری شد.

در کل این بررسی در سه مرحله به انجام رسید.

سؤالات مورد پرسش به شرح زیر بود:

۱. نتایج و یافته‌های طرح پژوهشی بجز ارائه گزارش‌نهایی به‌صورت کتاب، مقاله، خلاص سیاستی یا همایش انتشار یافته است؟
۲. در چه سالی این برونداد مورد استفاده واقع شده است؟
۳. یافت‌ها و نتایج به‌دست آمده به‌صورت مختلف مورد استفاده قرار گرفته‌اند، آیا حقوق مادی و معنوی فرهنگستان رعایت شده است ؟

تمام اطلاعات جمع‌آوری و در مواردی به علت عدم پاسخگویی به تماس، تغییر شماره تماس، فوت و یا مهاجرت و دیگر عوامل سبب شد که از روش‌های دیگر از جمله تماس با همکاران مرتبط با طرح و ارسال ایمیل استفاده شود، که در نهایت در مورد طرح‌های سال‌های اولیه بخشی از اطلاعات غیرقابل دسترس و پیگیری می‌باشند.

یافته‌ها و نتایج

بر اساس ردیابی در مکاتبات، قراردادها و جستجوی فایل‌های پوشه‌های کاغذی موجود، بسیاری از اطلاعات بازیابی شدند. جهت جمع‌آوری و یکپارچه‌سازی اطلاعات موارد زیر مورد بررسی قرار گرفت (جدول ۱).

همچنین عناوین تمامی طرح‌هایی که مورد موافقت اجرایی قرار نگرفتند، یا لغو شده و یا انصراف داده شده بودند به جدول اضافه شدند تا برای تصمیم‌گیری در مورد عناوین پیشنهادی آینده و یا همپوشانی احتمالی مورد استفاده قرار گیرد.

بر اساس تدوین برنامه‌های راهبردی که باعث ایجاد جهت علمی و

جدول ۱. تعداد مدارک و مستندات بررسی شده

منابع و مستندات	زونکن‌های مرتبط با گروه‌های علمی	پرونده‌های فیزیکی طرح‌های پژوهشی بررسی شده	گزارش‌های نهایی صحافی شده (بررسی و ورود اطلاعات)	قراردادها و تمدید قراردادهای موجود (بررسی و ورود اطلاعات)	پرونده‌های الکترونیک طرح‌های پژوهشی از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰	لوح‌های فشرده طرح‌های پژوهشی موجود در این مدیریت (بازخوانی، ورود اطلاعات، شماره‌گذاری جهت دسترسی آسان)
تعداد	۴۶ عدد	۲۷۷ عنوان (حدود ۴۸۰۰ برگ مستندات)	۱۵۹ جلد	۶۳۹ عنوان	۲۱۸ عنوان	۱۶۴ عنوان

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

هدفمند شدن طرح های پژوهشی شده است، در طی برنامه‌های راهبردی اول و دوم اطلاعات و گزارشات بیشتر و علمی‌تری تدوین شد که در دسترس می‌باشند.

با توجه به عناوین موجود در دوره اول مشخص است که فرهنگستان بر اساس نقشه راه دارای گام‌های هدفمند و دقیق‌تری نسبت به گذشته بوده است این دوره پنج ساله دارای ۲۸ پروژه، سیزده طرح پژوهشی، یازده راهبرد و هفت سیاست بود. همانند فرایندهای علمی در تدوین برنامه استرتژیک از تعامل با خبرگان نیز استفاده شد و شرایط دیده بانی، مشاوره، توسعه آموزش و پژوهش، ارتقای سلامت، پیشگیری و همچنین توجه به اسناد بالا دستی مدنظر قرار گرفت (۳). از جمله مطالعات ارزنده در این دوره رصد شاخص‌های کلان سلامت بود در ابتدا با بررسی تمام شاخص‌های مرتبط با سلامت تعداد ۲۵ شاخص برای رصد کلان نظام سلامت انتخاب شد و پس از بررسی پژوهش‌های قبلی در مجموعه‌های مستقل بر اساس مطالعات مبتنی بر شواهد جمع‌آوری شد که در نهایت هفده عنوان (جدول ۲) در مرحله کاربست انتشار یافت تا مبنایی برای بررسی همین موارد در دوره‌های آتی شود و با مقایسه یافته‌ها در مقاطع زمانی بتوان روند سیر تحولات سلامت و جایگاه تأثیر سیاست‌گذاری‌های بهداشتی و سلامت را بتوان ارزیابی کرد (۸).

دوره دوم برنامه‌های پنج ساله راهبردی که از ۱۳۹۶ الی ۱۴۰۰ بوده است، که طرح‌های پژوهشی و برنامه‌های راهبردی آن دارای انسجام بیشتری بوده و از نظر کمی نیز روند رو به افزایش داشته‌اند و سیاست‌های کلان کشوری از جمله سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری به‌صورت طرح‌های پژوهشی در قالب ۲۷ عنوان طرح پژوهشی به گروه‌های علمی سفارش داده شد (جدول ۳) تا در تبیین مسیر ارتقای سلامت و شرایط بهداشتی کشور مورد استفاده سیاست‌گذاران قرار گیرد.

از طرف دیگر افزایش برون سپاری طرح‌های پژوهشی کلان در فرهنگستان نیز در این دوره افزایش کمی و کیفی داشته است.

همکاری با پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با هشت عنوان طرح پژوهشی که در (جدول ۴) به آن‌ها اشاره شده است.

همچون دوره چهار ساله اول برنامه‌های راهبردی، در این دوره نیز گروه‌های تخصصی علمی فرهنگستان و همچنین کار گروه‌های تخصصی و زیر گروه‌های علمی در پیشنهاد طرح‌های پژوهشی و عناوین مرتبط با حیطه فعالیت خود نقش داشته‌اند و از نظر کمی و کیفی تعداد و عناوین رشد قابل قبولی را نشان می‌دهند (۶).

در بررسی میزان تأثیر مستندات در تدوین اسناد بالادستی و ملی در حوزه سلامت یادآور می‌شود که با توجه به اینکه بسیاری از مستندات مورد استفاده در اسناد دستگاه‌های سیاست‌گذاری از جمله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از ذکر مرجع و منابع خودداری شده است، پیگیری نحوه بکارگیری نتایج و یافته‌های طرح‌های پژوهشی در اسناد بالادستی همچون سندهای ملی، سندهای سیاستی، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها امکان‌پذیر نیست، ولی با توجه به اینکه تعدادی از طرح‌های پژوهشی با عنوان مستند حمایت طلبی یا مستند سیاستی و یا سند ملی طراحی و اجرا شده است، نسبت به تعیین برونداد این طرح‌های پژوهشی پس از سؤال و پیگیری از مجری یا مجریان مورد استناد قرار گرفته است.

جدول ۲. طرح‌های پژوهشی شاخص‌های رصد کلان

عنوان
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص دیابت
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص فعالیت جسمانی
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص اضافه وزن و چاقی
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص پوکی استخوان
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص مرگ و میر ترافیکی
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص دخانیات
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص بیماری‌های قلبی و عروقی
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص تعداد دانشجویان کارشناسی و بالاتر
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص بررسی وضعیت اعتیاد
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص فشار خون بالا
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص ایمنی و سلامت غذایی
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص پوسیدگی دندان
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص سرطان
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص جمعیت با سواد کشور
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص سرمایه اجتماعی
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص پرداخت مستقیم از جیب هزینه‌های سلامت
مستند مبتنی بر شواهد جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص تعداد مقالات علوم پزشکی در کشور

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

جدول۳. ۲۷ عنوان طرح های مصوب در ارتباط با سیاست های کلی سلامت در سال ۱۳۹۹

عنوان
ارتقاء نظام انتخاب دانشجو و استاد متناسب با ارزش‌های اسلامی، اخلاق پزشکی و آداب حرفه‌ای
ارزیابی تحول راهبردی در روند پژوهش‌های علوم پزشکی با رویکرد نظام نوآوری
تدوین برنامه جامع مراقبتی، حمایتی برای جانبازان و جامعه معلولان کشور با هدف ارتقا سلامت و توانمندسازی آنان
تبیین خدمات بهداشتی درمانی و توانبخشی سلامت مبتنی بر اصول و ارزش‌های انسانی ـ اسلامی
تحولات ضروری نظام آموزش بالینی برای تربیت نیروی انسانی کارآمد، متعهد به اخلاق اسلامی، حرفه‌ای و دارای شایستگی‌های متناسب با نیازهای مناطق مختلف کشور
بررسی نحوه استفاده از ظرفیت محیط‌های ارائه مراقبت‌های سلامت برای رشد معنویت و اخلاق اسلامی در جامعه
بررسی روند ایجاد و تقویت زیرساخت‌های مورد نیاز برای تولید مواد اولیه دارویی در ایران
تبیین ارزیابی روند اجرای طرح ژنریک و نظام دارویی ملی کشور و سیاست‌گذاری و نظارت کارآمد بر تولید، مصرف و واردات دارو واکسن، محصولات زیستی با هدف حمایت از تولید داخل و توسعه صادرات
تبیین مفهوم و تعیین مصادیق القایی دارو در نظام سلامت ایران و راهبردهای مدیریت آن
تبیین و ارزیابی روند ارتقای سلامت روانی جامعه
تحکیم بنیان خانواده در جهت ارتقای سلامت جامعه
شناسائی و راهیابی رفع عوامل تنش آفرین در زندگی فردی و اجتماعی
توسعه کمی و کیفی (هدفمند، سلامت محور، مبتنی بر نیازهای جامعه، پاسخگو و عادلانه) آموزش و خدمات دندانپزشکی
توسعه کمی، کیفی در علوم پایه پزشکی به‌صورت هدفمند، سلامت محور، مبتنی بر نیازهای جامعه، پاسخگو و عادلانه
ارزیابی روند و راهیابی و برنامه‌ریزی اقدامات در راستای تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام.
تبیین سیاست‌های ارائه خدمات اولیه سلامت مبتنی بر اصول و ارزش‌های انسانی ـ اسلامی و نهادینه‌سازی آن در جامعه
راهکارها و اقدامات ضروری برای ارتقای امنیت غذا و تغذیه و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذائی سالم، مطلوب و کافی.
بازشناسی و تبیین طب سنتی ایران
نحوه تعمیم و تعمیق خدمات ارتقای سلامت و پیشگیری و ادغام آن در نظام آموزش علوم پزشکی
مروری بر اخلاق و معنویت اسلامی در پزشکی
مبانی قرآنی ارتقای سلامت در بیانیه گام دوم انقلاب
ارزیابی روند بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از آب و هوای پاک، امکانات ورزشی همگانی و فرآورده‌های بهداشتی ایمن همراه با رعایت استاندارد های ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی.
الگوی بایسته روابط بین‌المللی و تحلیل مهاجرت نخبگان در حوزه سلامت
ترویج سبک زندگی اسلامی ایرانی (موضوع شناسی ـ اولویت‌بندی - ارائه چارچوب مفهومی برای تبیین و ترویج مسائل سبک زندگی
تبیین – تحلیل و راهیابی اجرائی و عملیاتی بند هفت و سایر بندهای مرتبط از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه سلامت
ارزیابی روند ایجاد و تقویت زیرساخت‌های مورد نیاز برای تولید ملزومات و تجهیزات پزشکی دارای کیفیت و استاندارد بین‌المللی.
رصد کلان وضع موجود نظام علم و فن‌آوری و خدمات سلامت و ارائه برنامه راهبردی و عملیاتی برای دستیابی به مرجعیت علمی در علوم و فنون و ارائه خدمات پزشکی

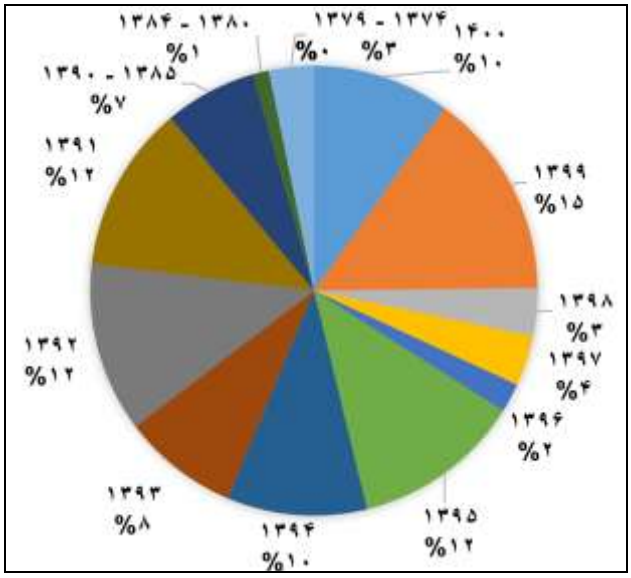
جدول۴. هشت عنوان طرح مصوب در سال ۱۳۹۹

عنوان	وضعیت
ادائه دانش سلامت معنوی بر اساس نظریه سلامت معنوی اسلامی و منابع معرفتی اسلام	در حال اجرا
ارائه نظام سلامت معنوی بر اساس نظریه اسلامی و نابع معرفتی اسلام	در حال اجرا
ارائه نظریه معنویت دینی و نیز نظریه سلامت معنوی بر اساس منابع معرفتی اسلام	در حال اجرا
تدوین «معجم واژگانی روایات مرتبط با سلامت معنوی اسلامی»	در حال اجرا
تدوین «معجم واژگانی و نمایه مفهومی صحیفه سجادیه و منتخب ادعیه ماثوره مرتبط با سلامت معنوی اسلامی»	در حال اجرا
تدوین «معجم واژگانی و نمایه مفهومی نهج‌البلاغه مرتبط با سلامت معنوی اسلامی»	در حال اجرا
تدوین «معجم واژگانی و نمایه مفهومی آیات قرآنی مرتبط با سلامت معنوی اسلامی»	در حال اجرا
علم سنجی تجربی دانش سلامت معنوی اسلامی	در مرحله طراحی پروژه

در نمودار ۱ روند رو به رشد عناوین طرح‌های پژوهشی فرهنگستان در طی سه دهه گذشته مشخص شده است.

با بررسی‌های انجام گرفته در کل تعداد ۵۲۷ عنوان طرح پژوهشی در فرهنگستان مطرح شده است که در ادامه بر اساس موقعیت، برونداد و سال به‌صورت مجزا در جدول‌های ۵ و ۶ نشان داده شده‌اند.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

نمودار ۱. درصد طرح‌های پژوهشی ارائه شده بر اساس سال

همان‌طور که در جدول‌های ۷، ۸ و ۹ مشخص است، تعداد بروندادهای حاصل از طرح‌های پژوهشی بر اساس نوع برونداد در فرهنگستان علوم پزشکی تقسیم‌بندی و نشان داده شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

از بدو تأسیس فرهنگستان علوم پزشکی در سال‌های اولیه تعداد پژوهش‌های علمی به صورت محدود، غیر متمرکز و با عناوین تخصصی انجام می‌گرفته است. به تدریج پس از تمرکز بر اساس دور اول برنامه‌های راهبردی پژوهش‌ها در راستای عناوین راهبردی انجام گرفتند.

در دور دوم تعداد طرح‌های پژوهشی فرهنگستان علوم پزشکی متناسب با افزایش تعداد راهبردها افزایش یافت که متناسب با این افزایش دسته‌بندی و جمع‌آوری مستندات مرتبط با طرح‌های پژوهشی همچون گزارش‌نهایی مستندهای حمایت‌طلبی و خلاصه سیاستی نیز رشد و ارتقای کمی و کیفی داشته است و بسیاری از مجریان طرح‌های پژوهشی بخشی از برونداد فعالیت خود را در قالب کتاب، مقاله و یا استناد در مستندات علمی دیگر بکار برده‌اند (۷). در عین حال همکاری بین بخشی میان فرهنگستان علوم پزشکی و سازمان‌های دیگر برای انجام عنوان‌های تخصصی، از جمله پروژه‌های مرتبط با سلامت معنوی و همچنین پروژه‌هایی در راستای بندهای سیاست‌های کلی سلامت در همین دوره شکل گرفت. تعیین مجموعه‌ای از شاخص‌های سلامت در راستای فعالیت‌های فرهنگستان بر اساس اساسنامه در مورد پایش و رصد سلامت

جدول ۵. تعداد عنوان ها در هر موقعیت

تعداد کل طرح‌ها از بدو تأسیس تا سال ۱۴۰۰	تعداد طرح‌های خاتمه یافته	تعداد طرح‌های در حال اجرا	تعداد طرح‌هایی که مورد موافقت قرار نگرفته‌اند و یا انصراف و لغو شده هستند	تعداد طرح‌های در انتظار دریافت پروپوزال
۵۲۷	۴۱۳	۱۶	۵۰	۴۸

جدول ۶. تعداد عنوان طرح‌های پژوهشی ارائه شده بر اساس سال

تعداد کل طرح‌ها از بدو تاسیس تا سال ۱۴۰۰	۱۳۷۹-۱۳۷۴	۱۳۸۹-۱۳۸۰	۱۳۹۹-۱۳۹۰	۱۴۰۰
۵۲۷	۱۷	۲۲	۴۳۴	۵۴

جدول ۷. تعداد بروندادها بر اساس مقاله

تعداد طرح‌های خاتمه یافته	تعداد کل عناوین طرح‌های پژوهشی که شامل یک یا بیشتر از یک مقاله بوده‌اند	تعداد کل مقالات انگلیسی و فارسی	تعداد مقالات انگلیسی	تعداد مقالات فارسی
۴۱۳	۹۴	۱۳۹	۱۹	۱۲۰

جدول ۸. تعداد بروندادها بر اساس کتاب و فصلی از کتاب

تعداد طرح‌های خاتمه یافته	تعداد کل عناوین طرح‌های پژوهشی که شامل یک یا بیشتر از یک عنوان کتاب و یا فصلی از کتاب بوده‌اند	کتاب	فصلی از کتاب
۴۱۳	۸۷	۶۸	۲۵

جدول ۹. تعداد بروندادها بر اساس مستند حمایت‌طلبی، خلاصه سیاستی، نشست و همایش تخصصی، دیگر موارد

تعداد طرح‌های خاتمه یافته	خلاصه سیاستی	مستند حمایت‌طلبی	نشست تخصصی/ همایش	دیگر موارد (مورد استناد در دیگر آثار که به‌طور پراکنده مورد اشاره قرار گرفته است)
۴۱۳	۲۳	۲۵	۱۰	۶۴

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

از جمله دیگر فعالیت‌های پژوهشی فرهنگستان علوم پزشکی در دور دوم برنامه‌های راهبردی بوده است.

بنابراین تحول دقیق و متناسب در دور سوم برنامه‌های راهبردی با توجه به حیطه فعالیت‌های گروه‌های علمی و زیر گروه‌های تخصصی در جهت تولید یافته‌ها و نتایج طرح‌های پژوهشی به‌صورت مقالات، مستندات حمایت طلبی و بکارگیری از یافته‌ها و نتایج در تدوین سندهای علمی، رشد چشمگیری را نشان می‌دهد. با توجه به این تجربه‌ها، فرهنگستان علوم پزشکی نسبت به تدوین دور چهارم برنامه‌های راهبردی بر محور چهار موضوع اصلی اهتمام ورزیده است که میزان کمی و کیفی پروژه‌های تخصصی، نشست‌های تخصصی و اجرای همایش‌های علمی را در پی خواهد داشت.

این پژوهش مانند هر پژوهش دیگری با محدودیت‌هایی رو به رو بوده است. از مهمترین محدودیت‌ها در جمع‌آوری داده‌ها می‌توان به استفاده افراد از ایمیل‌های شخصی و یا ارتباط با مجریان و گروه‌های علمی خارج از نرم‌افزار اتوماسیون اداری و همچنین نبود نرم‌افزارهای تخصصی برای جمع‌آوری اطلاعات و مستندات اشاره کرد که تمامی موارد موجب شده است بسیاری از فایل‌های الکترونیکی و یا گزارش‌های نهایی و یافته‌ها و همچنین جلدهای صحافی از نتایج طرح‌های پژوهشی در دسترس نباشند.

تقدیر و تشکر

پژوهش حاضر با حمایت‌های مادی و معنوی فرهنگستان علوم پزشکی به انجام رسیده است.

منابع

1. Nayebi F. History of the Academy of Medical Sciences. Tehran: Scientific Deputy of the Academy of Medical Sciences; 2006. [In Persian]
2. Statute of the Academy of Medical Sciences IR of Iran. Tehran: Scientific Deputy of the Academy of Medical Sciences; 2014. [In Persian]
3. Startegic plan and Statute of the Academy of Medical Sciences IR of Iran. Tehran: Scientific Deputy of the Academy of Medical Sciences; 2012. [In Persian]
4. Afkham F, et al. Honorary and affiliated members of the Iranian Academy of Medical Sciences IR of Iran. Tehran: The Academy of Medical Sciences; 2013. [In Persian]
5. History of the Academy of Medical Sciences IR of Iran. Tehran: Scientific Deputy of the Academy of Medical Sciences; 2012. [In Persian]
6. Performance of the Iranian Academy of Medical Sciences, Four-year report 1392-1389. Tehran: Scientific Deputy of the Academy of Medical Sciences; 2014. [In Persian]
7. Takian A. Mid-term monitoring of the strategic plan of the Academy of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran. Tehran: the Academy of Medical Sciences; 2014. [In Persian]
8. Collection of reports on monitoring main health indicators. Tehran: Scientific Deputy of the Academy of Medical Sciences; 2015. [In Persian]

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

Original

Investigating the Results and Findings of Research Projects and their Outputs at the Academy of Medical Sciences of Iran

Mohsen Norouzinia[*1], Azita Khodabakhsh[2]

1. ∗**Corresponding Author:** Assistant professor, Academy of Medical Sciences, Tehran, Iran, norouzinia@gmail.com
2. M.Sc. Knowledge and Information Science, Academy of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Abstract

Background: This review was completed with the aim of tracing the results and outputs of the Academy's researches activities over the past three decades, from its establishment through the year 2021. A persistent question has concerned the extent to which the results of research projects have been utilized in national documents and policymaking processes.

Methods: This descriptive study was conducted through a comprehensive examination of available documents and archival materials. Library resources and research project contracts were reviewed to compile the full list of research project titles. Subsequently, internet searches and citation databases were explored using research keywords, along with the names and details of the principal investigators, to identify related outputs. Finally, supplementary information was obtained through direct telephone communication and email correspondence.

Results: In this study, 527 research projects undertaken by the Academy of Medical Sciences from its inception through the year 2021 were traced and analyzed according to their research methodologies. The Academy's research orientation has evolved across different periods of activity, reflecting notable shifts in scientific and thematic focus. Guided by the formulation of strategic plans, research activities became increasingly structured, goal-oriented, and scientifically directed. The analysis of research outputs yielded 139 Persian and English articles, 68 books, 23 policy briefs, 25 advocacy documents, and 10 conferences.

Conclusion: The findings indicate a progressive increase in both the number and quality of research projects implemented by the Academy over the past three decades. The diversity of research topics expanded in alignment with the first and second strategic plans. Furthermore, collaborative research initiatives with academic and scientific institutions demonstrated quantitative growth, consistent with the Academy's strategic directions.

Keywords: Academy of Medical Sciences, Research Report

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

Please cite this article as:
Norouzinia M, Khodabakhsh A. Investigating the Results and Findings of Research Projects and their Outputs at the Academy of Medical Sciences of Iran.Iran J Cult Health Promot 2026; 9(4): 456-463.

Copyright: © 2026 Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License